

5. Cenová stabilita

Už ste sa niekedy zamýšľali prečo kopček zmrzliny pred 10 rokmi stál 0,30 € a dnes stojí 0,70€, čo predstavuje nárast ceny o viac ako 100 %. Prečo tomu tak je? Na konci budete tomuto rozumieť.

Prípadová štúdia:

Pamätám si ako pred 10 rokmi, len pár rokov po prijatí eura stál kopček zmrzliny v mojom malom mestečku na Slovensku 0,30 €. O 2 roky už stál kopček 0,40 € potom 50 € a tento rok už stojí kopček zmrzliny 0,70 €. Zamýšľal som sa ako je to možné, že sa stále zdražuje. Veď zmrzlina je stále ta istá, nič iné do nej nikdy nepridávali a ani väčšie porcie neboli.

Po pár rokoch som odhalil pravdu tohoto zdražovania, ktoré sa nazýva inflácia. Vplyvom toho, že zdražovali suroviny na výrobu materiálov ale aj cena práce, tak sa toto zvyšovanie prejavilo aj na cene zmrzliny.

5.1 Inflácia

Pre pochopenie cenovej stability je kľúčové pochopiť čo je to inflácia. Inflácia nie je len tlačenie veľkého množstva peňazí do obehu, ako sa to často krát takto prezentuje. Inflácia je všeobecný rast cenovej hladiny. O inflácii hovoríme vtedy, keď dochádza k všeobecnému rastu cien tovarov a služieb, nie len k rastu cien jednotlivých položiek. To znamená, že za jedno euro sa toho dá kúpiť menej ako v minulosti, resp. euro má menšiu hodnotu ako kedysi.

Inflácia predstavuje zvyšovanie celkovej cenovej hladiny statkov a služieb počas dlhšieho obdobia, ktoré vedie k poklesu hodnoty peňazí a má za následok znižovanie kúpnej sily peňazí.¹ Ak hovoríme o zdražovaní jedného druhu tovaru, nemôžeme hovoriť o inflácii.

Ak máme pocit, že tovary a služby išli na cene hore ale aktuálna miera inflácie to neodráža, môže sa jednať o pocitovú infláciu. Je to prípad kedy zdražujú tovary a služby, ktoré pravidelne a často nakupujeme. Ak napríklad jazdím autom, tak oveľa viac pocítim nárast cien benzínu ako človek čo jazdí vlakom, ten naopak oveľa viac pocíti ak zdražia lístky na vlak

Pre zjednodušenie si predstavte fľašu Cocacoli, ktorá pred 10 rokmi stála 1 €. Dnes bude rovnaká fľaša stát' viac

¹1. JUREČKA, V. a kol. 2010. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9.

Kedže na túto flášu cocacoli pôsobí inflácia, jej cena sa zvýšila a dnes sotjí 1,80 €. Prečo sa ale jej cena zvýšila? Odpovedí môže byť hneď niekoľko a veľakrát to nie je len jedna príčina ale kombinácia niekoľkých faktorov. My si spomenieme tie hlavné.

1. Zvýšenie nákladov

V dôsledku zvýšenia cien ropy je doprava drahšia čo sa prejaví na cene dopravy.

2. Dopytová inflácia

V dôsledku zvýšeného dopytu po cocacole je jej nedostatok, výrobca/predajca sa teda rozhodne, že zvýši cenu pretože chce dosiahnuť čo najväčšieho zisku

3. Tlačenie veľkého množstva peňazí

Veľké množstvo peňazí v obehu spôsobí, že sa ľudia budú cítiť byť bohatší a tak začnú viac nakupovať, ako sme si však vysvetlili v bode 2, tak zvýšený dopy povedie k rastu cien.

5.2 Deflácia

Ceny však môžu v niektorých prípadoch aj klesať, tento pojem nazývame deflácia

Deflácia je ekonomický jav, pri ktorom dochádza k poklesu cenovej hladiny. V praxi to znamená, že si za tie isté peniaz môžeme kúpiť viac. Deflácia je opakom inflácie. Z deflácie môžu najviac vyťažiť športelia, pretože s odstupom času hodnota ich nasporených prostriedkov stúpa. Naopak, dlžníci sú pri deflácii dlžní s odstupom času viac.²

Pre ekonomiku je však Deflácia oveľa nebezpečnejšia ako inflácia z niekoľkých dôvodov.

1. Ceny klesajú – áno, určite vás napadlo otázka... Ale ved' to je dobre

Prípadová štúdia:

Karol má v pláne kúpiť nový mobil, čaká však kým bude lacnejší. O mesiac na to cena poklesne a v správach sa hovorí, že ceny pôjdu ešte dole, tak Karol bude ešte čakať a nekúpi si nič, bude svoju spotrebu odkladať. Presne takto sa budú správať aj ostatní. Ak sa toto deje v ekonomike a spotrebitelia čakajú kým bude tovar ešte lacnejší a nenakupujú, výrobca sa bude znížením ceny snažiť motivovať ľudí aby kúpili. Oni však budú stále čakať na ešte nižšie ceny.

² Deflácia [online]. [cit. 2021-8-23]. Dostupné na internete: <https://totalmoney.sk/slovník/D/deflacia/>

2. **Krach podnikov - Výrobca však potrebuje predávať svoje výrobky pretože bez nich nemá príjem. Ak je dlho bez príjmu, tak nedokáže platiť svoje záväzky**
3. **Strata zamestanií – keďže podniky krachujú, ľudia prichádzajú o prácu**
4. **Znižuje sa spotreba – ak ľudia nemajú prácu, nemajú ani za čo nakupovať**
5. **Štát prichádza príjem z daní – keďže štát má menší príjem, prejaví sa to aj vo verejnom sektore ako je zdravotníctvo, školstvo, polícia a pod .**

Ako vidíme tvorí sa nám akýsi začarovaný kruh. Nazýva sa to Deflačná špirála. Ak sa dostane ekonomika do takejto špiráli, tak je z nej veľmi zložitý výst'.

5.3 Hyperinflácia

V ekonomike sa teda snažíme o to aby ceny rástli. Avšak všetkého veľa škodí. Prudký nárast celkovej cenovej hladiny sa nazýva hyperinflácia.

Tá bola napríklad vo Nemecku po prvej svetovej vojne. Prudké tlačenie peňazí ich úplne znehodnotilo. Ľudia chodili na bežné nákupy potravín s fúrikmi peňazí. Peniaze stratili svoju funkciu. Boli oveľa užitočnejšie na prikurovanie ako na platenie.

Tejto ekonomickej krízy vo vtedajšej Weinmarskej republike využil veľmi dobre jeden začínajúci politik narodený v Rakúsku, ktorý bol veľmi silný rečník.

Vďaka svojej výrečnosti si vedel získať ľudí. Využil krízu a hyperinfláciu a dostal sa tak k moci. Hyperinflácia je preto veľmi nebezpečná, pretože vytvára nestabilitu v krajine.

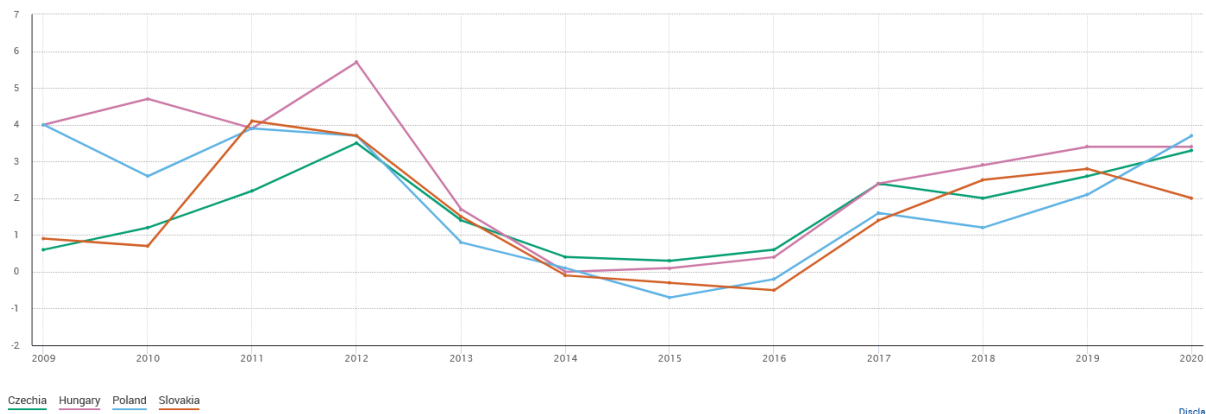
Hyperinfláciu sme mali aj v súčasnej dobe vo Venezuele.

Prípadová štúdia:

Ako začala inflácia vo Venezuele? Venezuela bola krajina ktorej ekonomika stála na rope. Viac ako 90 % exportu Venezuely bola ropa. Hodnota Venezuelského boliváru bola preto veľmi závislá na exportovanej rope. Keď však v roku 2013 prudko padla cena ropy mala vplyv aj na pokles Venezuelského boliváru pretože nikto ich ropu nekupoval, to malo za následok rast cien importovaných tovarov. Prezident Nicolas Maduro preto nariadil tlačenie peňazí, čím situáciu ešte viac zhoršil a krajina sa dostala do hyperinflácie. ktorú sa im doposiaľ nepodarilo uhasiť. Inflácia na vrchole bola okolo 1 000 000 %³

³ *What caused hyperinflation in Venezuela: a rare blend of public ineptitude and private enterprise* [online]. [cit. 2021-8-23]. Dostupné na internete: <https://theconversation.com/what-caused-hyperinflation-in-venezuela-a-rare-blend-of-public-ineptitude-and-private-enterprise-102483>

Tento graf zobrazuje infláciu v krajinách V4:

5.4 Spotrebný kôš

Úloha:

O koľko inflácia „zdražila“ nasledujúce položky na Slovensku a vo Venezuele za rovnaké obdobie?

Inflácia na Slovensku v roku 2019 bola 2,9 %

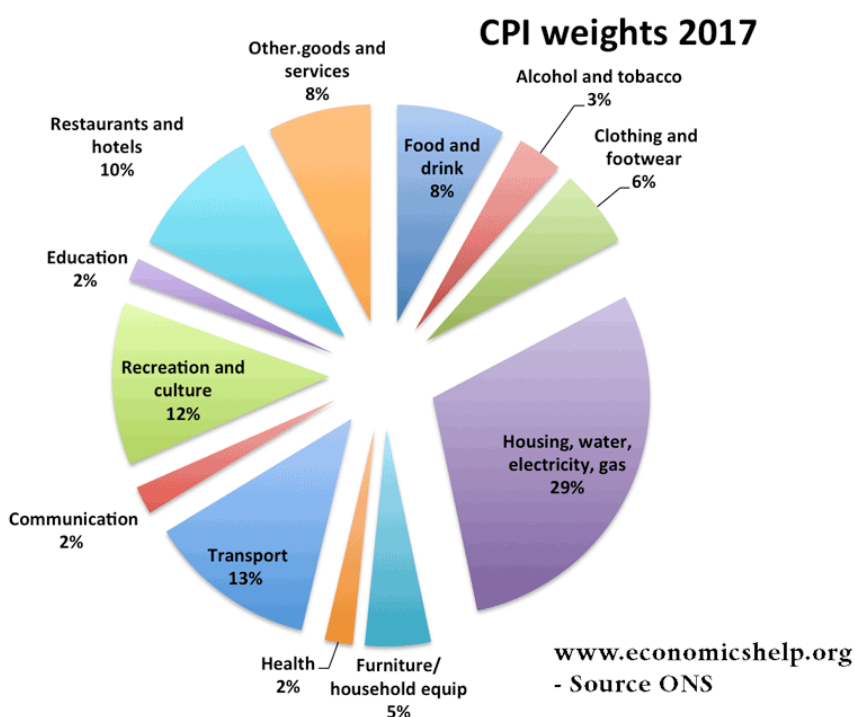
	SK 2018	VZ 2018	SK 2019	VZ2019
toaletný papier	1,40 €	1,40 €	1,44 €	4823,13 €
chlieb	0,80 €	0,80 €	0,82 €	2756,07 €
Cocacola	1,00 €	1,00 €	1,29 €	3445,09 €
iPhone X	900 €	900 €	1161 €	3 100 581 €

Uvedený príklad slúži len na ilustráciu a nemusí odrážať skutočnosť.

Toto bol zjednodušený príklad na infláciu. Skutočnosť je však iná. Nie všetko zdražuje rovnomerne. Niektoré tovary a služby môžu zdražovať viac ako iné.

Štatistický úrad, ktorý počíta infláciu na Slovensku alebo Eurostat, ktorý to počíta pre eurozónu zostavuje tzv. Spotrebný kôš. Tento kôš sa skladá z toho čo priemerný človek v primere nakúpi.

Vyzerá asi nejako takto:

To čo sa nakupuje najviac má najväčšiu váhu a najviac sa prejavuje na inflácii. Predstavme si situáciu kedy máme v tomto koši iba 2 položky.

	Váha	cena v roku 2019	cena v roku 2020	
Cocacola	95 %	1,00 €	1,10 €	
iPhone	5 %	1000 €	1500 €	50

Aj keď cena iPhone vzrástla až o 50 % nemôžeme hovoriť o inflácii 50 % pretože ľudia nakupovali 2 veci a cocacolu oveľa viac ako iPhone. Ľudia budú preto oveľa viac cítiť zvýšenie ceny cocacoli ako iPhone.

Rozlišujeme 3 druhy inflácie, podľa jej intenzity. Medzi ekonómami sa však môžu názory líšiť.

Mierna inflácia – 1 % – 10 %

Cválajúca inflácia – 10 % – 1000 %

Hyperinflácia – viac ako 1000 %

Nie je dobrá príliš veľká inflácia ale ani deflácia čo je potom dobré? Čo je vlastne tá cenová stabilita?

5.5 Centrálné banky

ECB stanovuje cenovú stabilitu ako miera inflácie tesne pod 2 %. Je to z toho dôvodu, že chceme aby ceny rástli pretože to má za následok zlepšujúca sa ekonomiku, musíme teda držať dostatočný odstup od deflácie ale nesmieme to prestreliť aby nenastala hyperinflácia.

Keďže Slovensko je členom eurozóny, našim riadiacim orgánom je ECB, tam sa všetko stanovuje a vymýšľa. Naša NBS má potom za úlohu pokyny ECB plniť a dohliadať na ich plnenie.

V Česko, Poľsko ani Maďarsko v Eurozónie nie sú, preto ich centrálna banka má plnú kontrolu a moc nad menovou politikou.

ECB – European central bank – guvernérka Christine Lagarde

NBS – Národná banka slovenska – guvernér Peter Kažimír

ČNB – Česká národní banka – guvernér Jiří Rusnok

NBP – Narodowy bank polski – prezident Marek Bellka

MNB - Magyar nemzeti bank - guvernér György Matolcsy

Aktuálne k 1. 9. 2021

Na zabezpečenie takejto cenovej stability používa centrálna banka niekoľko nástrojov. My si však vysvetlíme len jeden z nich.

Tým nástrojom sú úrokové sadzby. Už ste asi počuli ako sa rozpráva o úrokových sadzbách. Jedná sa o cenu, za ktorú banky požičiavajú peniaze ľuďom vo forme úverov. Túto sadzbu stanovuje centrálna banka, ktorá požičiava za ňu peniaze obchodným bankám. Finálnu úrok je zväčšia väčší pretože banka má aj iné náklady a chce mať na tom zisk.

Ak chce teda centrálna banka zvýšiť infláciu. Zníži úrokovú sadzbu, tým pádom je cena peňazí nižšia a ľudia si ich požičiavajú. Za požičané peniaze následne nakupujú tovary a služby. Keďže viac nakupujú, je väčší dopyt, zvyšuje sa aj cena čo znamená že rastie inflácia.

Otázky na precvičenie:

1. Definujte čo je inflácia
2. Čo znamená cenová stabilita? Vysvetlite
3. Aká inflácia je vo vašej krajine?
4. Kto riadi menovú politiku vo vašej krajine?
5. Na čo slúži spotrebný kôš?
6. Prečo je deflácia horšia ako inflácia?
7. Čo je to úrok?

6. Sporenie a investovanie

Každý z nás svojim spôsobom sporí, nie vždy však dostatočne. Nikto predsa neminie celú svoju výplatu naraz. Peniaze mu prídu na účet alebo ich dostane vyplaté v hotovosti a postupne všetko spláca ako príde. Úspory sú vlastne len odloženie spotreby, pretože skôr či neskôr si za ne niečo nakúpime my alebo niekto iný. Sporenie však má vždy nejaký cieľ

Prípadová štúdia:

Fera rodičia učili celý život sporiť. Keď mal 20 rozhodol sa, že si bude pravidelne odkladať 100 € do svojej pokladničky čo má doma aby si mohol v budúcnosti postaviť vlastný dom. Za 30 rokov sa mu podarilo našetriť 36 000 €.

Ferov kamarát Martin mal rodičov, ktorý investovali a učili to aj jeho. Martin preto začal investovať pravidelne 100 € do indexových fondov. Keď sa po 30 rokoch pozrel na účet mal tam 227 000 €.

Čo z týchto reálnych príkladov vyplýva?

Fero by investovaním mohol zarobiť oveľa viac pretože tam by sa mu peniaze zhodnocovali. Takto síce mal istotu že bude mať 36 000 ale ani to nie je celkom pravda, pretože tieto peniaze majú po 30 rokoch oveľa nižšiu kúpyschopnosť vplyvom inflácie.

Martinovi sa podarilo peniaze pekne zhodniť. Pri investovaní však treba rátať s rizikom. Toto riziko sa však časom znižuje a po 30 rokoch je minimálne. Martin sa rozhodol správne pre indeoxové fondy. Vďaka tomu rozložil svoje riziko a tak ho ešte viac minimalizoval.

Sporenie sa oplatí len na tvorbu krátkodobej rezervy. Peniaze by nemali len tak 30 rokov ležať. Tých 36 000 €, ktoré Fero doma odložil mali potenciál 227 000 €.

6.1 Ciele sporenia

Úloha:

Vašou úlohou je vymyslieť cieľe sporenia a napísať ako tento cieľ splniť. Koľko je potreba odkladať pravidelne po akú dlhú dobu.

Prečo by na prvom mieste mala byť tvorba rezervy? Život nie vždy ide podľa predstáv a často sa stáva, že nám do cesty prídu nečakané a nie vždy príjemné situácie, ktoré si môžu vyžadovať dať naraz väčší obnos peňazí. Sú spôsoby ako môžeme takéto situácie financovať?

1. Úspory
2. Poistenie
3. Úver

Každé má svoje výhody aj nevýhody avšak úspory máte k dispozícii takmer hneď, u ostatných musíte väčšinou čakať kým vám poistné či úver schvália.

Najlepším spôsobom ako sporiť je pravidelne si odkladať určitú čiastku do nejakého sporiaceho produktu. Do akého záleží už od vášho cieľu sporenia.

Na tvorbu rezervy by ste nemali zabúdať na to, že neviete dopredu odhadnúť kedy budete financie potrebovať.

6.2 Sporiace produkty

Medzi sporiace produkty patria:

1. **Sporiaci účet** – Sporiace účty poskytujú banky svojim klientom väčšinou formou podúčtov k bežným účtom. Ide teda o podúčet, na ktorý si klient môže dobrovoľne odvieť vybranú časť finančných prostriedkov a v prípade potreby si ich vie zase previesť späť na bankový účet a opäť nimi plne disponovať

2. **Vkladná knižka** – Vkladná knižka je cenný papier, ktorý potvrdzuje existenciu vkladu a jeho výšky a zároveň vzťah medzi vkladateľom a bankou. Vkladná knižka má fyzickú podobu a jej predloženie je nevyhnutné pri výbere z vkladnej knižky⁴
3. **Termínovaný vklad** – Sporiaci produkt s obmedzenou možnosťou výberu, ktorý sa úročí zväčajne po 6, 12, 24, 36 mesiacoch. Vkladateľ nemôže vybrať svoje prostriedky skôr ako uplynie dohodnutá doba, inak stráca nárok na úrok. Čím dlhšia úročné obdobie, tým väčší úrok.
4. **Stavebné sporenie** – Ide o sporenie vo vzťahu k zabezpečeniu bývania a ostatných činností súvisiacich s bývaním. Stavené sporenie poskytuje inštitúcia, ktorá ma status stavebnej sporiteľne, ktorá môže po splnení podmienok poskytovať aj úvery.

6.3 Požierač peňazí – infácia

Peniaze v bankách na bežných a sporiacich účtoch strácajú vplyvom inflácie na hodnote pretože v dnešnej dobe sú tieto účty takmer bezúročné.

Na účte je stále rovnaká suma, avšak ich kúpyschopnosť klesla.

6.4 Investovanie

Pri investovaní musíme ako prvé zvážiť tzv. Investičný trojúholník.

RIZIKO

VÝNOS

LIKVIDITA

Platí, že čím väčší výnos, tým väčšie riziko.

Likvidita je schopnosť premeniť danú investíciu na hotovosť. Ako príklad likvidity si môžeme dať investíciu do domu a investíciu v akciách.

Ak by som chcel predat' dom aby som mal z neho hotovosť, trvalo by mi to dlho kým by som našiel kupca a kým by sa mi objavili peniaze na účte. Akcie však viem predat' počas obchodného dňa a peniaze môžem mať na účte do niekoľkých minút' až pár dní.

Úloha

⁴ Vkladná knižka. In: KRÁLIK, Jozef; JAKUBOVIČ, Daniel. *Slovník finančného práva*. 1. vyd. Bratislava : Veda, 2004. 284 s. ISBN 80-224-0814-X. S. 272.

Do čoho všetkého sa dá investovať? Použite pravidlá investičného trjuholníka a určite veľkosť rizika, likvidity a možného výnosu.

Akcia je majetkový cenný papier, ktorý oprávňuje držiteľa podieľať sa na vedení spoločnosti, na zisku ale aj strate.

Investovanie ovplyvňujú rôzne faktory v rôznych časových horizontoch:

emócie a nálada investorov – krátkodobo

vnútorná hodnota podniku a jeho ekonomické výsledky – dlhodobo

ekonomická situácia v krajine/vo svete – strednodobo

6.4.1 Akcie

Akcia je majetkový cenný papier, ktorý oprávňuje držiteľa podieľať sa na vedení spoločnosti, na zisku ale aj strate.

Prvotná hodnota akcie je určená hodnotou podniku, ďalej je veľmi dôležité či generuje zisk, ako podnik prosperuje.

Ak však podnik vstúpi na burzu a stane sa verejne obchodovateľnou spoločnosťou (akcie si budete môcť kúpiť aj vy) budú na hodnotu jeho akcie vplývať aj iné faktory

6.4.2 Dlhopisy

Dlhopis je naopak dlhový cenný papier. Držiteľ sa nepodieľa na riadení spoločnosti, má nárok na pevne stanovený úrok. Výnos z dlhopisov sa nazýva kupón. Berie však na seba riziko že podnik môže skrachovať a nedostane nič.

6.4.3 Podielové fondy

Podielový fond je zjednodušené povedané taký kôš, ktorý môže obsahovať len akcie alebo len dlhopisy, či všetko namiešať ako taký drink.

6.5 Investičné tipy

Ak by ste v súčasnosti riešili investície dávajte si pozor na tieto veci

- Vysoké poplatky (pri fondoch napr. vstupný poplatok a správcovský poplatok)
- Podozrivovo vysoké výnosy (investícia garantuje 50, 80 %)
- Nedostatok informácií (dlhopisy spoločnosti o ktorej nič neviete)
- Emócie! (hlavne pri obchodovaní s akciami nepodliehať ľahko emóciám)
- Davové šialenstvo (všetci investujú do bitcoinu, tak musím aj ja)

Univerzálny návod efektívne investovanie:

1. Určíte si cieľ
2. Určíte si koľko chcete investovať
 - a. Pravidelne
 - b. Jednorazovo
3. Stanovte si investičný horizont
 - a. **Krátkodobo** (do 1 roka) – sporiace alebo konzervatívne investičné produkty s minimálnymi výkyvmi
 - b. **Strednodobo** (1 – 5 rokov) – akciové alebo indexové fondy, ktoré obsahujú aspoň 40 % dlhopisov
 - c. **Dlhodobo** (viac ako 10 rokov) – akciové alebo indexové fondy 90 % - 100 % akcii

Tip na záver:

Najlepšie je investovať pravidelne po menších čiastkách, či už s účelom tvorby rezervy alebo na niečo konkrétne. Nik

Otázky na precvičenie:

1. Definujte pojem sporenie.
2. Definujte pojem investovanie.
3. Vysvetlite rozdiel medzi sporením a investovaním.
4. Načo slúži fond ochrany vkladov? Aké produkty zastrešuje?
5. Opíšte termínovaný vklad ako produkt sporenia.
6. Vysvetlite a opíšte jednotlivé podielové fondy. Ktorý z nich sa najviac oplatí a kedy?
7. Aké podmienky musí mať investor na investovanie?
8. Opíšte, ako funguje dôchodkové sporenie na Slovensku.
9. Vysvetlite investovanie do nehnuteľností.
10. Pokúste sa opísať aj iné formy investovania (napr. do vzdelania). Je možné považovať takúto formu za investovanie?